

قواعد فهرست نویسی انگلو آمریکن

قسمت اول کتاب قواعد فهرست نویسی انگلو آمریکن که اصول فهرست نویسی است به ترجمه مهوش ابوالضیاء، مهین تفضلی، معصومه ذقیق، پوری سلطانی و علی سینائی و بازبینی فریدون بدره‌ای انتشار یافت. ناشر آن مرکز خدمات کتابداری است که با همکاری مؤسسه انتشارات فرانکلین به انتشار این چاپ موفق شده است.

چون اساس فکر ترجمه این اثر ناشی از کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران بوده است متن یادداشتی که در مقدمه آن به چاپ رسیده عیناً در اینجا جهت اطلاع علاقه‌مندان درج می‌شود.

***

موقعی که در دوران ریاست دانشگاه دکتر جهان‌شاه صالح (سال ۱۳۴۳) مقدمات سازمان یافتن کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران و پی‌ریزی ساختمان آن در میان بود، چند نکته مهم که برای پیشرفت فن کتابداری و ترویج روشهای جدید این حرفه لزوم داشت مورد نظر قرار گرفت، بدان منظور که فعالیتهای کتابخانه مرکزی که لامحاله می‌بایست خدمات وسیعی را در راه توسعه علمی دانشگاه تهران بر عهده بگیرد بر اساس پایه‌گذاری استوار آغاز شود. هدفهایی که در آن روز کار مورد تأیید و تصویب رئیس وقت دانشگاه قرار گرفت و همواره خادم را پدران در اجرای آنها تقویت می‌فرمود عبارت بود از:

۱) آوردن مشاور فنی کتابداری از طریق جلب نظر فولبرایت. این امر با التفات و توجه ایشان به اهمیت موضوع عملی شد و خانم‌ها پکینز به ایران آمد و

در آغاز فهرست نویسی کتابخانه طبق طبقه بندی کنگره خدمات ایشان بسیار مفید واقع شد و نیز از ایشان در طرح ریزی دوره فوق لیسانس استفاده شد .

(۲) پیشنهاد تشکیل دوره آموزش دانشگاهی کتابداری مورد قبول قرار گرفت و بالنتیجه گروه کتابداری در دانشکده علوم تربیتی ایجاد شد. شرح آن در تاریخچه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران (مندرج در صفحات قبل) گفته شده است .

(۳) دوره های کوتاه مدت محلی برای آشنائی با مسائل و مباحث کتابداری دانشگاهی در کتابخانه مرکزی در دو مرحله تشکیل شد و خانم های پیکینز با همکاری عده ای از تحصیل کردگان درین رشته و کتابداران (خانم مهین تفضلی و فرنگیس امید و مساعدت هوشنگ اعلم و محمد تقی مایلی و مترجمی خانم ایران شیبانی) تدریس کردند. این دوره ها برای کارمندان کتابخانه های دانشگاه تشکیل شده بود تا مخصوصاً با کارهایی که در کتابخانه مرکزی آغاز شده بود و روشهایی که مورد اجرا قرار می گرفت آشنا شوند .

(۴) تدوین لنتنامه کتابداری، برای تفهیم و تفاهم بیشتر میان کتابداران . تا آن زمان هر کسی را در انتخاب اصطلاح ذوقی و سلیقه ای خاص بود. ولی با تشکیل گروهی سعی شد که به این ناهماهنگی پایان داده شود و بحمدالله برای نخستین بار مجموعه آن به چاپ رسید (نشریه کتابداری کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، دفتر اول، ۱۳۴۵) و صورت تجدید نظر شده آن با همکاری ایرج افشار، فریدون بدره ای ، محمد تقی دانش پزوه ، حسین دانشی ، عصمت حکیمی، شهلا سپهری ، کتایون شیبانی، جعفر شعار و علی سینائی در دفتر کتابداری (دفتر سوم ، سال ۱۳۴۹) به چاپ رسید. این مجموعه بعداً توسط مرکز مدارک علمی تجدید چاپ شد. تردید نیست که این قدم اول که در راه کتابداری ایران برداشته شد موجب ایجاد وحدت استعمال در مقدماتی از اصطلاحات شد. اصطلاحاتی نظیر سرعنوان ، مدخل (معرف اصلی) یادگاری است از عهد همکاریهای دانشگاهی.

(۵) روش طبقه بندی مرسوم در کتابخانه کنگره امریکا برای اول بار در کتابخانه مرکزی مورد استعمال قرار گرفت و لذا جلسات مشاوره در باره نحوه استفاده از آن که به مناسبت های محلی لزوم بعضی از تصرفات در آن احساس می شد تشکیل

شد. در این جلسات که چند ماهی بیش دوام نیافت پوری سلطانی، مهین تفضلی، معصومه دقیق، ایرج افشار، حسین بنی آدم همکاری داشتند.

۶) اصطلاحات و کلمات مناسب و مرسوم فارسی که در اذهان ایرانیان مفهوم روشن و معنای ثابت داشته باشد برای سرعنوان موضوعی (Subject - Heading) انتخاب شد. زیرا تا آن زمان در کتابخانه‌های ایران معمولاً سرعنوان به زبان انگلیسی تهیه می‌شد و تردید نیست که روزی میبایست چنین کاری آغاز شود. این کار در بخش فهرست نویسی فارسی و عربی که زیر نظر کتابدار کتابشناس حسین بنی آدم اداره میشود آغاز شد و پس از پنج سال توفیق آن حاصل شد که نتیجه زحمات او و همکاران دلسوزش به چاپ برسد (کتابداری، دفتر چهارم تهران ۱۳۵۳).

۷) نشریه‌ای مستقل برای اولین بار به منظور نشر مطالب مربوط به کتابداری به زبان فارسی ایجاد شد. این نشریه در سال ۱۳۴۵ به وجود آمد و تا کنون چهار دفتر آن نشر شده است. همیشه سعی بر آن بوده است که قسمت بیشتر این نشریه حاوی مقالاتی باشد که جنبهٔ ابتکاری داشته باشد. ولی تا چه حد به چنین منظور رسیده باشیم حکمش با علاقه‌مندان و نکته‌سنجان است.

۸) یکی از مهمترین هدفها که فایدهٔ حصولش عام‌تر بود و از همان آغاز کار بدان توجه عاجل و قاطع مبذول شد ترجمهٔ قواعد و متون کتابداری از زبانهای خارجی بود و برای این مقصود کتاب حاضر انتخاب شد و چون چاپ ۱۹۶۷ آن انتشار یافت موافقت مؤسسه انتشارات فرانکلین به ترجمهٔ این کتاب جلب شد. مؤسسه مذکور با حسن نظر نسبت به اخذ اجازهٔ ترجمهٔ آن اقدام کرد و چون قرارداد اجرای آن با اینجانب منعقد گردید از همکاران ارجمند مهین تفضلی، معصومه دقیق، پوری سلطانی، مهوش ابوالضیاء و علی سینائی تقاضا شد که با ترجمهٔ اثر بدین خدمت علمی و مفید اهتمام کنند.

پس از اینکه ترجمه آماده شد به منظور هماهنگی کردن زبان و نحوهٔ بیان میان پنج قسمت ترجمه شده از همکاران ارجمند دیگر فریدون بدره‌ای که در آن موقع کتابخانهٔ مرکزی و مرکز اسناد از همکاری او بهره‌ور بود خواسته شد که به تنقیح و بازبینی متن بپردازد. مؤسسهٔ فرانکلین هم این پیشنهاد را پذیرفت و چون کتاب توسط او بازبینی و آماده شد برای نشر مقدماتی در اختیار مرکز خدمات کتابداری قرار گرفت.

اینک آن ترجمه که یادگاری است از آغاز کار کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران و همکاری تنی چند در راه پیشرفت کتابداری ایران در دسترس کتابداران و دانشجویان رشته کتابداری قرار می گیرد. امیدوارم نیت و اهتمامی که در پدید آوردن این کتاب وجود داشته است خالی از شائبه هوس دانسته شود.

چهارم اردیبهشت ۱۳۵۴

ایرج افشار

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی